

Parlament d'En Jordi Bilbeny en l'obertura de la 7a Universitat Nova Història

Autor: Jordi Bilbeny

Data de publicació: 01-08-2020

Us oferim el parlament que avui 1r d'agost En Jordi Bilbeny ha pronunciat en l'acte d'obertura de la 7a Universitat Nova Història. L'Institut Nova Història ha vingut a cercar, ha vingut a mirar més enllà dels autos de fe i de les confiscacions de biblioteques i arxius. Ha vingut a restaurar un passat esborrat, falsejat, pervertit.

Bon dia a tothom i benvinguts!

Ara fa exactament tres anys, el 30 d'agost del 2017, En Ramon Barrufet, un amic d'Arenys de Munt que passeja, escolta música, llegeix, pinta i pensa, em va regalar un llibretó d'En Robert Musil intítulat Sobre la estupidesa, que no és res més que l'edició d'una conferència pronunciada per aquest escriptor austríac a la Federació Austríaca del Treball al 1937. No crec que En Barrufet em regalés aquest llibre concret, que parla específicament de l'estupidesa, com una mena de punyalada encoberta a fi de posar de manifest, per mitjà d'un regal, i sibil·linament, la meva manca d'intel·ligència, la meva incapacitat de comprensió de la realitat. En conec d'altres que, creguts de ser els posseïdors de la veritat única i absoluta, ho haurien fet sense dubtar-ho ni un moment, amb un somriure pervers, encara, a sota el nas. Però, En Barrufet, que, com us deia, camina, escolta música, llegeix, pinta i pensa, no. Més aviat considero, que, sabent com sap el que faig i el que escric, volia que jo tingués aquest llibre perquè m'adonés que no tot el que es mou sota el cel és digne de credulitat i, molt menys, d'admiració. Volia que fos ben conscient que l'estupidesa existeix i, massa sovint, controla i regeix els nostres pensaments i els nostres actes.

No cal que us digui que de seguida em va picar la curiositat per llegir-lo. I, realment, atesa la seva brevetat, el vaig deglutir d'una mossegada, marcant, com acostumo a fer quasi sempre que llegeixo, frases i idees que em semblaven dignes de rellegir i recordar. Ara que l'he agafat per fer-hi una nova llambregada, de cara a donar-vos la benvinguda a aquesta 7a edició de la nostra Universitat, m'adono que, tot just al primer full En Musil proclama que «si l'estupidesa no

s'assemblés perfectament al progrés, al talent, a l'esperança, a la millora, ningú no voldria ser estúpid». La frase és enginyosa. Molt enginyosa. Tant, com una bufetada. Com un cop de puny. Ningú no voldria ser estúpid si l'estupidesa fos un altaveu i una fotografia d'ella mateixa, si fos un carrer perdut d'un poble abandonat, una desil·lusió, una frustració, l'acompliment del victimisme, un edifici malgirbat que amenaça contínuament de caure. Ningú no voldria ser estúpid si l'estupidesa fos un fracàs, la manca de talent, la incompetència personalitzada, la desesperació infinita. Ningú no voldria ser estúpid si en ser-ho, tothom s'adonés de la seva flagrant estupidesa. Per això disfressem la pobresa dels nostres actes i la curtesa de mires de la nostra ment amb l'aurèola del prestigi. Per això pretenem que el desconeixement que tenim sobre la realitat es transformi en roba luxosa, cotxes caríssims, viatges exòtics, títols solemnes o somnis eròtics. Jo crec que la il·lusió que ens creem de nosaltres mateixos és també una forma d'escapar a aquells tentacles de l'estupidesa que portem clavats a l'ànima i que no ens deixaran mai ser realment qui som. La lluita contra l'estupidesa és també una lluita contra el desconeixement, contra la ignorància, però també contra la supèrbia, l'arrogància, la prepotència i la vanitat.

Diu En Musil que «un home apareix generalment com a vanitos senzillament pel fet que li manca la intel·ligència per ocultar-ho». És a dir, que, per més que ens costi reconèixer-ho, hi ha entre nosaltres gent que no fa servir la intel·ligència per fer créixer el coneixement i eixamplar el nostre camp de comprensió, sinó per ocultar els seus propis defectes. Però, com rebla En Musil, «en realitat no hi ha cap necessitat d'ocultar-ho, perquè el parentiu entre estupidesa i vanitat és directe» i, per tant, inocultable.

Però no tan sols hi ha una relació directa entre vanitat i estupidesa, sinó també, segons ell, entre estupidesa i honradesa. Així, subscriu: «L'estupidesa honrada és una mica dura de mollera i lenta a integrar. És pobra d'imatges i paraules i maldestra en la forma de fer-les servir. Prefereix les coses banals, perquè li queden ben fixades a la ment a través de la seva repetició freqüent, i una vegada que li ha quedat gravat quelcom a la ment, no pensa deixar que l'hi treguin fàcilment, o que ho analitzin, o posar-se ella mateixa a reflexionar-hi». Jo crec que si tots nosaltres hi penséssim una estona, tancant els ulls, mirant de posar cares a aquesta estupidesa honrada ?i jo fins i tot diria civilitzada?, mirant de trobar-la aplegada en un llibre o en alguna mena de revista, de nom llatinitzant i cultista, no sabríem com fer-ho, de tan poc que s'estilen aquesta mena de baixeses morals a casa nostra, per més que En Musil reconegui que «si la veritable estupidesa és una actriu silenciosa, la intel·ligent és la que contribueix a l'agitació de la vida intel·lectual». Per això us deia que m'era tant difícil imaginar unes cares i uns noms al nostre país per a l'estupidesa més civilitzada i culta, perquè, és materialment impossible que, si tot el que fa referència al nostre passat ja se sap amb una exactitud mil·limètrica, diàfana i incontestable, sobretot perquè mai no hi ha hagut cap censura d'estat que distorsionés els fets, l'estupidesa no es podrà amagar en absolut rere la màscara de cap agitació de la vida intel·lectual, puix, en saber-se totes les coses com ja se saben, la nostra societat no podrà produir cap mena de convulsió mental a ningú ni enlloc. O potser sí. Perquè com hi insisteix En Musil, «no hi ha pràcticament cap pensament important que l'estupidesa no estigui en condicions d'emprar, car és mòbil en tots els sentits i pot posar-se tots els vestits de la veritat». Sobretot, com nosaltres ja sabem i patim, el de la veritat única i inqüestionable. La veritat única, enemiga del pensament; la veritat única, enemiga de l'estudi; la veritat única, enemiga del dubte metòdic; la veritat única, enemiga de la vida, enemiga de la consciència. Perquè, «en canvi, la veritat només té un vestit en qualsevol ocasió i només un camí».

Nosaltres que sabem on som, on vivim i amb qui vivim, que sabem el valor i el risc de l'estudi i del pensament, que sabem el perill de parlar, escriure i publicar, no podem restar indiferents davant del setge a què ens han sotmès i ens sotmeten encara avui dia tantes i tantes úniques veritats multiseculars, disfressades de dogma, ressentiment, venjança, persecució, linxament. No podem fer veure que la Inquisició no ha existit i que per defensar la ciència i l'estudi han mort o han hagut de fugir milers de ciutadans de llurs països d'origen, entre ells, és clar, moltíssims catalans. Sabem el preu de la raó. Sabem el preu de l'estudi. Sabem el preu del pensament. Però no volem que el menyspreu, ni l'odi ni el pànic guiïn els nostres actes i les nostres paraules. Ans, com diria ara l'Espriu, hem vingut a servir sota els peus de tots. Hem vingut a cercar, hem vingut a mirar més enllà dels autos de fe i de les confiscacions de biblioteques i arxius. Hem vingut a restaurar un passat esborrat, falsejat, pervertit. I ho hem vingut a fer amb humilitat, amb perseverança, amb tenacitat. Fent de cada gest una aposta per la llum i la veritat, una taula per a la reflexió, un refugi per a la comprensió, un eina per a la dignificació personal i col·lectiva, un palau per a la llibertat, sense la qual tota la resta d'accions quedarien reduïdes a la mera servitud i a l'autodestrucció.

No és estrany, doncs, que En Musil reconegui que l'estupidesa «no és una malaltia mental, i, nogensmenys, és la malaltia més perillosa de la ment, perillosa fins i tot per a la vida». Molt cert. Si perdem el criteri, si perdem el sentit, perdem la vida. Car, com hi insisteix, «la llibertat i la raó estan unides a nosaltres com a emblemes de la dignitat humana». I tant. Com us deia, i és ben fàcil de comprendre, sense llibertat no hi ha raó. I sense raó no hi ha llibertat. I sense totes dues, l'ésser humà quedarà sempre convertit en una caricatura d'ell mateix, en una ombra tèrbola i geperuda del que podria haver estat un projecte d'ésser lliure i lúcid, expandint-se pel dúctil i lluminós cos del món cap a la plenitud.

I això és el que no permetrem. Per això som aquí. Per això llegim, per això pensem, per això escrivim, per això publiquem, per això conferenciem. Per això posem el nostre coneixement a l'abast de tothom. Sense restriccions, sense lloances, sense reverències. Sense amenaces. Alçats només amb l'esperança que el coneixement ens il·lumini, ens faci créixer i ens retorni la dignitat que, com a éssers lliures, no hauríem d'haver perdut mai.

Gràcies per venir, gràcies per ser-hi, gràcies per ser com sou, per fer-nos costat i per ajudar-nos a difondre aquesta part tant íntima i meravellosa de nosaltres mateixos com és la nostra pròpia història. Gràcies de nou a tots per tot.

Montblanc, Convent de Sant Francesc, 1r d'agost del 2020

Jordi Bilbeny